

Tíreolaíocht

An tíreolaíocht (bain)	Sampla	Míniú ar an riail ghramadaí
An tuiseal ainmneach / cuspóireach	Is maith liom an tíreolaíocht .	Ní chuirimid séimhiú ar fhocal a thosaíonn le t , nuair a thagann an roimhe. Is ainmfhocal baininscneach í tíreolaíocht .
An tuiseal tabharthach 	Tá a lán le foghlaim ón tíreolaíocht .	Réamhfhocal + an + urú ar chonsan, ach ní le 't' (leis an, faoin, ón, ag an, roimh an + urú ar chonsan) Réamhfhocal + an + gan aon rud roimh ghuta.
	Tá a lán le foghlaim ón tíreolaíocht .	Réamhfhocal + an + séimhiú ar chonsan (leis an, faoin, ón, ag an, roimh an + séimhiú ar chonsan) Réamhfhocal + an + gan aon rud roimh ghuta.
An tuiseal ginideach	Leabhar tíreolaíochta	Focal baininscneach sa triú díochlaonadh is ea tíreolaíocht . Críochnaíonn sé ar a sa ghinideach.

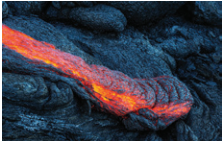
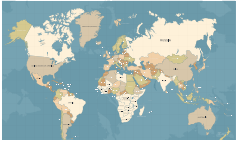

EOCHAIRFHOCAIL DON TÍREOLAÍOCHT

A	
Abhainn 	Sruth uisce ó thalamh ard go loch nó farraige.
Acmhainn 	Rud a mbaineann daoine úsáid as, m.sh. is acmhainní nádúrtha iad adhmaid, miotail, plandaí .
Aimsir 	Na coinníollacha ó lá go lá, m.sh. fiuch, stoirmiúil, grianmhar . Conas mar atá an lá inniu?
Aeráid 	Na coinníollacha aimsire ar an meán thar tréimhse fhada, m.sh. 30 bliain. Conas mar a bhíonn sé ag an am seo den bhliain, de ghnáth?
Aerfótagraf 	Grianghraf ó dhrón, ó héileacaptar nó ó shatailít, a thaispeánann cuid den tírdhreach.

LEABHRÁN TÉARMAÍ

B	
Bolcán 	Sliabh cónúil, ar féidir le laibhe éalú as.
C	
Carraig 	Cloch mhór, nó cineál cloiche, m.sh. an bhunchloch sa talamh.
Creimeadh 	Nuair a bhrítear síos clocha, m.sh. le fórsa abhann nó farraige. Tarlaíonn iompar agus sil-leagan ina dhiaidh seo.
Crith talún 	Nuair a bhogann plátaí teicteonacha, critheann nó bogann an talamh go tobann.
Croí (istigh agus amuigh)	Lár an domhain. Roinnte ina 2 chuid: an croí istigh (soladach) agus an croí amuigh (leath leáite)
Cruinneog 	Ón bhfocal 'cruinn', is léarscáil í seo i bhfoirm liathróide.
Cúnamh	Focal oifigiúil ar an gcabhair a thugtar do thíortha i mbéal forbartha nó d'áiteanna ina dtarlaíonn tubaiste.
D	
Daonra	Na daoine a chónaíonn in áit.
E	
F	
Forbairt eacnamaíoch 	Éiríonn daoine níos saibhre, bíonn níos mó seirbhísí ar fáil agus maireann daoine níos faide, de ghnáth.
Foinse fuinnimh	Rud a thugann fuinneamh, cumhacht, nó leictreachas, m.sh. gual, adhmaid, an ghrian.
G/H	
Geoteirmeach (fuinneamh geoteirmeach)	Fuinneamh a thagann ón teas ón maintlín, seachas fuinneamh bolcánach. Geo = talamh, teirm = teas.
	
I/J/K	
Imirce	Daoine ag aistriú chun cónaí in áit nó i dtír eile.

LEABHRÁN TÉARMAÍ

I/J/K (ar lean)	
In-athnuaite (fuinneamh in-athnuaite)	Fuinneamh is féidir a úsáid arís, nach dtagann laghdú air, m.sh. fuinneamh na gréine .
Inbhuanaitheacht 	An cumas rudaí a dhéanamh, nó a úsáid, a mhairfidh níos faide agus nach ndéanann a lán damáiste don timpeallacht, m.sh. buidéal in-athúsáide a úsáid in ionad buidéal nua plaisteach gach lá.
Iompar 	Rud a bhogadh ó áit go háit. Nuair a tharlaíonn creimeadh, iompraíonn abhainn, farraige, nó oighear an charraig bhriste ar aghaidh.
L	
Laibhe 	Magma ó bholcán nuair a éalaíonn sé amach tríd an screamh.
Léarscáil 	Mapa; pictiúr cruinn a léiríonn cá bhfuil rudaí suite, trí fhocail, siombailí agus dathanna a úsáid.
M	
N	
Neamh-inathnuaite	Acmhainn a dtagann laghdú air, nó a imíonn, nuair a úsáidimid é, m.sh. gás nádúrtha nó gual .
O	
An ollghluaiseacht	Nuair a bhogann ábhar amhail carraig, sneachta, nó láib síos fána.
P/Q	
R	
S	
An screamh	An ciseal ar an taobh amuigh den domhan. An talamh.
Sil-leagan	Nuair a tharlaíonn creimeadh agus iompar, tar éis tamaill fághtar na clocha briste in áit nua.
Síonchaitheamh 	Nuair a bhriseann gnéithe den aimsir (an ghrian, an bháisteach, an ghaoth, an sioc agus araile) carraigeacha, sléibhte, foirgnimh, tírdhreacha.

